

Przyczynek do poznania parazytoidów drążeli pędowej – *Blastodacna atra* (HOW.) (*Lepidoptera*, *Blastodacnidae*)

A contribution to the knowledge of parasitoids of the pith moth, – *Blastodacna atra* (HOW.) (*Lepidoptera*, *Blastodacnidae*)

WIKTOR KADŁUBOWSKI, BARBARA WILKANIEC

Katedra Entomologii AR, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

ABSTRACT. Six parasitoid species found in apple orchards. *Copidosoma woronieckae* Now. played the main part in control of *Blastodacna atra*.

Wiosną 1983 roku stwierdziliśmy w młodym sadzie jabłoniowym, położonym w Chybach koło Poznania, występowanie w znacznym nasileniu drążeli pędowej, *Blastodacna atra* (HOW.) Zaatakowane zostały trzy odmiany jabłoni: „Delikates”, „James Grive” oraz „Prima”. Drąžel wyrządza szkody w sadach jabłoniowych, zwłaszcza zaś zagraża szkółkom i młodym nasadzeniom, powodując nieprawidłowości rozwoju korony drzewa, w wyniku niszczenia pąków i młodych pędów. W zaatakowanym pędzie żeruje jedna gąsienica. Bionomię drążeli w warunkach Środkowych Włoch opracował LUCCHESI (1941).

Uszkodzone pędy z więdnącymi a nawet rudziejącymi już liśćmi ścinano sekatorem wraz z nasadowym odcinkiem pędu macierzystego i umieszczono w hodowli insektaryjnej. Pobierania materiału dokonywano kilkakrotnie w ciągu miesiąca czerwca 1983 roku. Zebrane pędy rozkrawano po ukończeniu wylotów tak drążeli, jak i parazytoidów celem przypisania egzuwiiw poczwarkowych do odpowiednich gatunków. W ten sposób udało się zidentyfikować pewną część parazytoidów, zwłaszcza w materiale pozyskanym z końcem czerwca, w którym niektóre pędy były już opuszczone przez imagines w chwili pozyskania pędów.

Łącznie zgromadzono 635 pędów zasiedlonych przez drąžel. Z tej liczby pędów w 153 (24,1%) wypadkach wylęły się motyle drążeli, w 444 wypadkach stwierdzono spasożytowanie (69,9%), wreszcie w pozostałych 38 (6,0%) wypadkach zamarcia gąsienic z innych przyczyn.

Na podstawie egzuwiiw poczwarkowych poza drązelą bez trudu można było stwierdzić obecność takich parazytoidów, jak *Copidosoma woronieckae* NOW.,

Elachertus nigrutilus (ZETT.) oraz *Habrocytus vibulenus* (WALK.), bowiem charakterystyczna postać egzuwiów nie budziła wątpliwości.

Oznaczenia parazytoidów dokonał mgr J. GŁOWACKI.

Z hodowli uzyskano następujące gatunki parazytoidów:

Copidosoma woronieckae NOWICKI (*Encyrtidae*)

Badania taksonomii gatunku przeprowadził NOWICKI (1925). Jest to specyficzny parazytoid jaj drążeli, cechujący się rozwojem poliembrionalnym. Rozwój osobniczy przechodzi w wyrosniętej gąsienicy. Wór skórny żywiciela jest wypełniony szczerlnie 8–20 baryłkowatymi oprzędami parazytoidea. Poszczególne owady doskonale wygryzają w skórze żywiciela własne otwory wyjściowe. Także na Litwie dominujący parazytoid drążeli (ZAJANČKAUSKAS, 1979), i in., W środkowych Włoszech notowano 60% parazytacji populacji drążeli (LUCHESE 1941).

Elachertus nigrutilus (ZETTERSTEDT) (*Elachertidae*)

Wielożerny, gregaryjny parazytoid zewnętrzny gąsienic. Obok wyeksploatowanej gąsienicy przytwierdza do podłoża lśniące, smolisto-czarne egzuwia poczwarkowe.

Eupelmus urozonus (DALMAN) (*Eupelmidae*)

Wielożerny parazytoid gąsienic. Często parazytoid drugiego stopnia.

Habrocytus vibulenus (WALKER) (*Pteromalidae*)

Parazytoid wyrosniętych gąsienic. Przepoczwarcza się w grubym, wojłokowatym, brudno-białym oprzędzie, wypełniającym komorę wydrążoną w pedzie przez gąsienicę drążeli.

Gregopimpla inquisitor (SCOPOLI) (*Ichneumonidae*)

Parazytoid zewnętrzny gąsienic. Wielożerny.

Scambus calobatus (GRAVENHORST) – (*Ichneumonidae*)

Wielożerny, soliterny, zewnętrzny parazytoid gąsienic.

Jak wynika z tabeli *Copidosoma woronieckae* był w badanej populacji drążeli głównym biotycznym czynnikiem regulującym. Terminem „parazytoidy niezidentyfikowane” objęto te parazytoidy, które jeszcze przed momentem pozys-

Tab. Frekwencja pozyskanych gatunków parazytoidów oraz ich udział w regulacji badanej populacji drążeli pędowej.

Frequency of parasitoid species and their participation in control of the pith moth population.

Gatunek Species	Spasożytnowane osobniki Parasitized specimens		Stopień ograniczenia populacji Degree of population reduction % %
	Liczba Number	%%	
<i>Copidosoma woronieckae</i> NOW.	201	45,5	31,6
<i>Elachertus nigrifulus</i> (ZETT.)	75	16,7	11,8
<i>Habrocytus vibulenus</i> (WALK.)	34	7,7	5,4
<i>Eupelmus urozonus</i> (DALM.)	8	1,8	1,3
<i>Gregopimpla inquisitor</i> (SCOP.)	8	1,8	1,3
<i>Scambus calobatus</i> (GRAV.)	6	1,3	0,9
Parazytoidy niezidentyfikowane Unidentified parasitoids	112	25,2	17,6
Razem Total	444	100,0	69,9

kania materiału opuściły żywiciela pozostawiając jednak tylko fragmenty egzuwiów, nie dające podstaw do identyfikacji szczegółowej. Tym niemniej z dużą pewnością stwierdzamy, że w przytłaczającej większości pochodzą one od przedstawicieli rodziny *Ichneumonidae*. Tym samym parazytoidy gąsienicznikowate miały obok *Copidosoma woronieckae* znaczący udział w ograniczaniu populacji drążeli.

SUMMARY

Parasitoids of *Blastodacna atra* (HOW.) (*Lepidoptera*, *Blastodacnidae*) were studied on apple trees in Chyby near Poznań in 1983. Samples were taken by cutting of pith moth – infested parts of branches, followed by rearing in an insectarium. The following parasitoid species were found: encyrtid *Copidosoma woronieckae* NOW., elachertid *Elachertus nigrifulus* (ZETT.), eupelmid *Eupelmus urozonus* (DALM.) pteromalid *Habrocytus vibulenus* (WALK.), ichneumonids *Gregopimpla inquisitor* (SCOP.) and *Scambus calobatus* (GRAV.). *Copidosoma woronieckae* was the main biotic factor in the reduction of population of *Blastodacna atra*.

PIŚMIENNICTWO

- LUCCHESI E., 1941–1945: Contributi alla conoscenza dei lepidotteri del Melo. V. *Blastodacna putripennella* ZELL. Boll. Lab. Ent. Agraria Portici, 5: 175–175.
- NOWICKI S., 1925: Description d'une nouvelle espèce du genre *Copidosoma* RATZ. (*Hym.*, *Chalc.*, *Encyrt.*) de Pologne parasitant une chenille nuisible (*Blastodacna putripennella*, ZELL.) Pol. Pismo Ent., 4: 83–91.
- ZAJANČKAUSKAS P., JONAITIS V., JAKIMAVIČIUS A., STANIONYTE S., 1979: Entomoparazity nasekomych – vreditelėj sada Litwy. „Mokslas”, Wilnius. 161 ss.